

Herziening Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten 2015

Geachte mevrouw, mijnheer,

hierbij doe ik u toekomen mijn reactie op de Internetconsultatie voor de Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten 2015, hierna te noemen de WIV 2015. zoals te vinden op de volgende URL:

<http://www.internetconsultatie.nl/wiv>

Als Nederlands burger, en gebruiker van diverse moderne communicatiemiddelen, acht ik mijzelf belanghebbende in deze, en wil daarom onderstaande reactie indienen. Ik verzoek om, en geef toestemming tot, openbare publicatie, met dien verstande dat de bijdrage enkel mijn en niet noodzakelijk iemand anders' opvattingen vertegenwoordigt.

In deze consultatie wordt ten eerste gesteld dat het doel van de wet tweeledig is, te weten:

1. een toekomstvast wettelijk kader voor de inlichtingen- en veiligheidsdiensten in brede zin te realiseren en
2. dit kader - voor zover nodig - in lijn brengt met de eisen van de Grondwet alsmede het EVRM.

Deze stellingen riepen bij mij het volgende op:

Ad 1.: Wat met een "toekomstvast, wettelijk kader" als doel van de regeling wordt bedoeld is niet geheel duidelijk; de WIV 2015 is uiteindelijk een herziening van een wet uit 2002. Ik ga er daarom van uit dat er op de in de WIV 2015 opgenomen modernisering wordt gedoeld, zoals met name het gelijkstellen van kabelgebonden communicatie aan niet-kabelgebonden - dit heeft uiteindelijk een groot effect op de reikwijdte van de WIV 2015.

Ad 2: het "in lijn brengen van dit kader met grondwet en EVRM" mag mijns inziens afgedaan worden als onzin; de wet doet direct geweld aan aan de basisprincipes van deze Grondwet en het EVRM:

- de gelijke behandeling zoals afgedwongen in Artikel 1 wordt geschonden door 'profiling' op basis van (onvolledige) surveillancedata

- de vrijheden in Artikelen 6-9, zoals die van levensovertuiging of geloof, wordt beperkt en be- en veroordeeld door dit profileren van burgers. Daarnaast zal niet iedereen zich vrij voelen bepaalde

overtuigingen er op na te houden wanneer ze zich bspied wanen. Dit probleem wordt nog grotere wanneer de IVD's een politieke of sociale kleur hebben (bijvoorbeeld een voorkeur voor surveillance van dierenrechtenactivisten, moslims of vakbondsleden)

- uiteindelijk wordt met de WIV 2015 nog het meest Artikel 10 geschoffeerd; over de surveillance, collectie, opslag en inhoud wordt de burgers niets verteld. Zelfs hun laatste strohalm, de Nationale Ombudsman, is in het voorstel geschrappt, zonder dat de CTIVD daadwerkelijk bereikbaar lijkt te worden voor burgers.

Als tweede worden de te verwachten effecten van de WIV op de levenssfeer van de burgers genoemd:

1. Uitbreiden van de informatie- en medewerkingsverplichtingen voor de aanbieders van openbare telecommunicatienetwerken en -diensten uit tot alle aanbieders van communicatiediensten.
2. Het wijzigen van het karakter en de bevoegdheden van de CTIVD, en het verdwijnen van toezicht door de Nationale Ombudsman.
3. Het toekennen van volledige bevoegdheid aan één enkel persoon, te weten de minister; inclusief de keuze voor de leden van het CTIVD

Ad1.: Om te beginnen heb ik een probleem met de tekst; deze maakt melding van wat er gaat gebeuren, maar vergeet gemakshalve de te verwachten effecten te noemen. Deze effecten zijn samen te vatten als volgt:

- volledige verzameling en opslag van communicatiedata van burgers, zonder onderscheid in type data
- beoordeling van gedrag van burgers, mogelijk en waarschijnlijk zonder volledige context
- beïnvloeding van het gedrag van burgers, ten goede of ten slechte (mensen gedragen zich anders wanneer ze zich bewust zijn van surveillance)
- opslag van deze data en resulterende dossiers zonder daadwerkelijke duidelijkheid over bescherming van deze data
- opslag van deze data en resulterende dossiers zonder daadwerkelijke duidelijkheid over inzagepermissies van deze data
- opslag van deze data en resulterende dossiers zonder daadwerkelijke duidelijkheid over bewaartermijn van deze data
- opslag van deze data en resulterende dossiers zonder daadwerkelijke duidelijkheid over inzet of doel van deze data.
- opslag van deze data zonder daadwerkelijke duidelijkheid over fouten in / problemen deze data en de procedure voor inzage en/of correctie van eventueel foutieve gegevens.
- opslag van deze data zonder daadwerkelijke duidelijkheid over kosten hiervan.

Ad 2.:

Het moge duidelijk zijn; de Nationale Ombudsman is het aanspreekpunt voor burgers wanneer de overheid, of een overheids-verbonden organisatie, zich niet aan de regels of fatsoensnormen houdt. Burgers opzadelen met een zogenaamd klachtenbureau dat zich rechtstreeks onder de controle van de voor de IVS's verantwoordelijke ministers bevindt, is zoals al eerder gezegd, een geval van een slager die zijn eigen vlees keurt. In het gunstigste geval wordt hier de indruk gewekt dat de burger niet direct met de CTIVD in contact zou moeten treden (maar zonder hiervoor dus een reëel alternatief of ander contactpunt te bieden).

Afgezien van al dit is er nog meer niet in orde; het wetsvoorstel mist iedere onderbouwing en rechtvaardiging. De diepe ingreep in het leven van elke burger, relaties met andere mogelijkheden, de niet geringe kosten van technische implementatie en de vele andere juridische en sociale haken en ogen worden allemaal geaccepteerd zonder dat er daadwerkelijk een idee is of het wel zinvol is. Dit gebrek aan inzicht is overigens niet te danken aan het al dan niet te verdedigen gebrek aan transparantie van de diensten en de toezichtscommissie; maar een bekend gegeven dat naar voren is gekomen uit meerdere studies.

En, zoals al eerder aangegeven, is er geen enkele duidelijkheid over de opslag van de persoonsgegevens en gegenereerde -profielen; de recente OPM-hack in de VS (<http://arstechnica.com/security/2015/06/epic-fail-how-opm-hackers-tapped-the-mother-lode-of-espionage-data/>) is een duidelijk voorbeeld van overmatig vertrouwen in de eigen (ICT-)vaardigheden. Wie serieus met misdaad in het digitale domein werkt weet dat wat kan worden gemaakt, uiteindelijk kan en zal worden gekraakt. (in aanvulling daarop kan gesteld worden dat juist dat één van de taken van de IVD's is, en juist zij zich daarom bewust zouden moeten zijn van het additionele risico in deze!)

Daarnaast biedt de effectief ongelimiteerde toegang tot communicatie de IVD's een ongekend machtsmiddel - niet alleen over nationaal beleid en invulling daarvan als het over die moderne communicatie gaat, maar ook en juist over groepen en individuen die hiervan gebruik maken. Controle ligt, met het afschaffen van de Nationale Ombudsman, geheel in handen van de verantwoordelijke ministers. Naast dat een slager niet het eigen vlees zou moeten keuren, is het ook een risico wanneer minder morele personen of opposanten van de Nederlandse staat de overhand krijgen binnen een IVD (een scenario dat tot standaard risk assesment van een IVD zou moeten hoeren) - resulterend in een oncontroleerbaar en ondoorzichtige machtsconcentratie met alle mogelijke gevolgen.

Ook zou ik er nog aan willen toevoegen dat wat vandaag legaal en legitiem is, dat morgen niet meer hoeft te zijn; dit is een gevaar dat inherent is aan massale opslag van data en het creëren van profielen van burgers; een zeer bruikbaar voorbeeld is natuurlijk de seksuele geaardheid van personen - waar we vandaag de dag ingenomen zijn met het bestaan van het 'homohuwelijk', was de geaardheid nog niet zolang geleden reden om, vriendelijk gezegd, niet geheel geaccepteerd te worden in de samenleving. Opgeslagen profielen met zulke informatie kan binnen afzienbare tijd een middel tot repressie en vervolging worden.

De voorgestelde wet heeft ook nog een ander probleem; zelfs als het misschien nog te verantwoorden zou zijn dat in theorie volledig ethisch opererende IVD's Nederlandse burgers onbeperkt mogen surveilleren, dan nog is het méér dan een puur Nederlandse aangelegenheid zodra er buitenlandse (en dan in het bijzonder non-Europese) burgers bij betrokken zijn. Voordat de WIV 2015 in werking zou kunnen treden zou met elke mogelijk in de toekomst betrokken natie afspraken gemaakt moeten worden over afhandeling van dergelijke datacollectie, -verwerking en profilering van iedere betrokkene.

Verder kan een dergelijke repressieve wet, met alle onduidelijkheden van dien, beschadigend zijn voor (het imago van) Nederland als vooruitstrevend en innovatief in het digitale tijdperk. Nu al wordt door sommigen opgeroepen om Nederland te ontwijken wanneer een start-up privacyvriendelijk wil opereren (<https://www.voys.nl/weblog/startups-stay-away-netherlands-if-you-value-privacy>). In het post-Snowden tijdperk is nu juist de tendens dat bedrijven en hun klanten nadruk leggen op gegevensbeveiliging - in hun beider voordeel. Een land dat zich beroept op 'legal interception' is dus voor modern zakendoen daarmee géén goede vestigingsplaats.

Daarnaast bestaat de mogelijkheid dat de Staat (een deel van) de kosten voor gegevensopslag zal willen afwentelen op het bedrijfsleven, door bedrijven te dwingen tot het vasthouden van gegevens, in plaats van deze zelf op te slaan. Mocht u dit onwaarschijnlijk lijken, beseft u zich dan dit nu al de praktijk is met betrekking tot de 'bewaarplicht' verkeersgegevens.

Ook moeten we niet vergeten dat de afgelopen jaren er weinig stabiliteit was ten aanzien van wet- en regelgeving; niet alleen de korte regeringsperiodes, maar vooral ook de continu wisselende eisen aan - om een vervelend voorbeeld te noemen - dataretentie zijn funest voor zaken als budgettering en compliance.

Het laatste wat ik nog zou willen toevoegen is het door deze regering getoonde gebrek aan respect voor wet, ethiek en legitimiteit.

Deze handelwijze creeërt een buitengewoon krachtig signaal naar burgers en anderen dat wet- en regelgeving uiteindelijk niet erg waardevol is, aangezien zelfs, of beter gezegd: juist de wetgever er weinig respvoor voor toont en heeft getoond. Uiteindelijk zal dit vrees ik resulteren in juist meer dan minder problemen, doordat burgers dit signaal uiteindelijk ook oppakken, en daarmee alle zogenaamde voordelen in minder dan geen tijd tenietdoen.

Ik hoop van ganser harte dat deze reactie bijdraagt aan het voorgoed intrekken van dit of een gelijkvormig voorstel. Misschien dat een dergelijk voorstel voor de korte termijn een goed idee lijkt, maar uiteindelijk lijkt mij dat helemaal niemand hier beter van wordt.